

18. Macmillan Dictionary. URL : <https://www.macmillandictionary.com>
19. Manakin V. Universals in Linguistic Semantics. *Наукові записки. Серія: Філологічні науки (мовознавство)* : у 4 ч. Кіровоград : РВВ КДПУ ім. В. Винниченка, 2009. Вип. 81 (1). С. 3–7.
20. Merriam-Webster. URL : <https://www.merriam-webster.com>
21. Radding L., Western J. What's in a Name? *Linguistics, Geography, and Toponyms. Geographical Review*. 2010. Vol. 100. P. 394 – 412.
22. Wahrig Deutsches Wörterbuch / von Gerhard Wahrig, Renate Wahrig-Burfeind. Bertelsmann Lexikon Institut im Wissen Media Verlag, 2002. 1452 s.
23. Włoskowitz W. (2017). Functions of Geographical Names and the Use of Endo- and Exonyms. *Mitteilungen der Österreichischen Geographischen Gesellschaft*. 2017. S. 323 – 343.
24. Wörterbuch der Deutschen Gegenwartssprache. URL: <https://www.dwds.de/wb/wdg/search?q=>

УДК 811.111

DOI <https://doi.org/10.32782/tps2663-4880/2022.21.1.44>

КОНТРАСТИВНИЙ АНАЛІЗ НАПОВНЕННЯ КОНЦЕПТУ КОЛІР В АНГЛІЙСЬКІЙ ТА УКРАЇНСЬКІЙ ЛІНГВОКУЛЬТУРИ

CONTRASTIVE ANALYSIS OF INTERPENETRATION THE CONCEPT *COLOR* IN ENGLISH AND UKRAINIAN LINGUOCULTURE

Давиденко А.О.,
orcid.org/0000-0001-8499-6674
викладач кафедри іноземної філології
Національного авіаційного університету

У статті на матеріалі текстів новинного дискурсу було здійснено аналіз наповнення концепту КОЛІР в англійській та українській лінгвокультурі. Було розглянуто особливості концепту КОЛІР, а також його наповнення в англійському та українському новинному дискурсі. Було встановлено, що концепт КОЛІР займає важливе місце в англійській та українській лінгвокультурі, з огляду на те, що він включає в себе мовні засоби опису кольорів оточуючого світу, які є невід'ємною частиною життя кожної особистості, незалежно від культури та національності. В англійській та українській мовах виділяються наступні мікросистеми символічних значень кольорних прикметників: 1) «хороший» – білий, «безбарвний» – сірий, «поганий» – чорний; 2) «безпека» – зелений, «попередження» – жовтий, «заборона, небезпека, агресія, злість» – червоний; 3) «революційний» – червоний, «контрреволюційний» – білий; 4) «ніжний, слабкий, радісний» – рожевий, «безтурботний» – блакитний.

За відношенням назви кольору до поняття, виділяють два типи кольоронімів: 1) назви, що позначають конкретну кольорну ознаку предмета чи явища об'єктивної дійсності. Це численна група, яка охоплює невмотивовані (білий, зелений, синій, тощо) та вмотивовані з погляду носіїв сучасної мови кольоропозначення (волошковий, срібний, солом'яний тощо); лексеми з кольорною семантикою різних граматичних категорій (синій, синь, синьо та ін.); назви, що вказують на ступінь вияву кольорної ознаки (найчорніший, найсвітліший, тощо); 2) назви, що характеризують забарвлення предмета, не вказуючи на конкретний характер кольору.

В англійській мові існує така лексика на позначення кольорів, як: 1) сполучення прикметників зі значенням інтенсивності кольору; 2) сполучення двох або трьох кольорів, що реалізують порівняльно-конкретизуюче значення; 3) сполучення комбінованого характеру, що містять кольорний компонент і компонент, що передає емоційно-естетичну оцінку; 4) сполучення, що включають кольоролексеми і найменування предметів або конкретних реалій, які імпліцитно виражають або не виражають кольорне значення.

Було встановлено, що в англійській лінгвокультурі, в українській лінгвокультурі, концепт КОЛІР включає в себе: 1. лексичні одиниці на позначення власне кольорів, кольорових гам: а) базові кольори; б) поєднання кольорів; в) відтінки кольорів; 2. Прикметники, що визначають колір (інтенсивність, глибину, тощо). Перспективи подальших розвідок обумовлені можливістю дослідження втілення символізму в англійській та українській культурі.

Ключові слова: концепт, концепт КОЛІР, лінгвокультура, англійська лінгвокультура, українська лінгвокультура, семантика.

The article deals with the analysis of interpenetration the concept COLOR in the English and Ukrainian linguoculture based on the texts of news discourse. The analysis has shown that the concept of color occupies an important place in English and Ukrainian linguoculture, due to the fact that it includes the linguistic means of describing the colors of the surrounding world, which are an integral part of the life of every individual, regardless of culture and nationality. In English and Ukrainian linguoculture, the following microsystems of symbolic meanings of the color adjectives are distinguished: 1) "good" – white, "colorless" – gray, "Bad" – Black; 2) "Safety" – Green, "warning" – yellow, "prohibition,

danger, aggression, anger” – Red; 3) “Revolutionary” – Red, “counter-revolutionary” – white; 4) “gentle, weak, joyful” – pink, “carefree” – blue.

According to the relation of the color meaning to the concept, there are two types of color names: 1) meanings that denote a specific color feature of an object or phenomenon of objective reality. This is a large group that includes unmotivated (white, green, blue, etc.) and motivated meanings from the point of view of native speakers of modern speech color designations (cornflower blue, silver, straw, etc.); lexemes with color semantics of various grammatical categories (blue, etc.); meanings indicating the degree of manifestation of the color feature (black, light, etc.); 2) meanings that characterize the color of the object, without indicating the specific nature of the color.

In English, there is the following vocabulary for the designation of colors: 1) combinations of adjectives with the meaning of color intensity; 2) combinations of two or three colors that implement a comparative-concretizing meaning; 3) combinations of a combined nature containing a color component and a component that conveys an emotional and aesthetic assessment; 4) combinations that include the color lexical unit and the name of objects or specific realities that express or do not express the color meaning.

It was found that in English, as well as in Ukrainian linguoculture, the concept of color includes: 1. lexical units for the designation of proper colors, color scales: a) basic colors; b) color combinations; c) shades of colors; 2. adjectives that determine the color (intensity, depth, etc.). The prospects for further research are determined by the possibility of studying the color symbolism in English and Ukrainian culture.

Key words: concept, concept COLOR, linguoculture, Englis linguoculture, Ukrainian linguoculture, semantics.

Постановка проблеми. Кольоросприйняття – одна з найважливіших характеристик організму людини, запорука адекватного сприйняття реальності та оточуючого світу. Сприймаючи кольори зоровими рецепторами, особа ідентифікує ти чи інші явища, особливості оточуючої реальності, формує уявлення про них. Актуальність статті обумовлена невщухаючим інтересом сучасної лінгвістики до особливостей функціонування лексем на кольоропозначення, що також робить актуальним контрастивний аналіз наповнення англійського концепту КОЛПР українською та англійською мовою.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано розв’язання даної проблеми. Окремі аспекти функціонування лексем на кольоропозначення досліджувались багатьма науковцями, а саме: Є. Баран, В. Виноградов, І. Гальперін, О. Дзівак, О. П. Крітенко, О. Кудря, І. Масюк, Н. Медведь, М. В. Межова, Ф. Н. Новіков та інші. Науковці розглядають особливості наповнення концепту КОЛПР в англійській лінгвокультурі, так само як і в українській, проте, існує незначна кількість досліджень, присвячених саме контрастивному аналізу концепту КОЛПР в англійській та українській лінгвокультурі.

Постановка завдання: стаття має такі завдання: розглянути сутність концепту КОЛПР, визначити його складові, здійснити контрастивний аналіз наповнення концепту КОЛПР в англійській та українській лінгвокультурі.

Виклад основного матеріалу дослідження. Концепт КОЛПР присутній у кожній лінгвокультурі, з огляду на те, що кольори відповідають за яскравість світобачення людини, вони – забарвлюють оточуючий світ, роблять його неповторним та прекрасним. Проте, в кожній лінгвокультурі присутні певні особливості сприйняття тих чи інших кольорів, тобто, кольорова символіка.

Символічне значення кольору не є постійною одиницею. З плином часу, трактування колірних символів змінюється: втрачається початкові смисли, набуваються нові. Зрозуміло, що в пам’яті представників тієї чи іншої лінгвокультурної спільності існують в більшості своїй, сучасні смисли, та спостерігається втрата початкових смислів. Практично всіма культурними народами було помічено зручність використання кольору в якості символів. Але, виходячи з різних умов існування і розвитку цивілізацій, одні і ті ж кольори у різних народів символізують різні явища. Проте, існує загальноприйнята класична народна традиція в символіці Європи [4]. З окремими кольоропозначеннями пов’язуються певні уявлення, враження і почуття.

В англійській та українській мовах виділяються наступні мікросистеми символічних значень колірних прикметників:

- 1) «хороший» – білий, «безбарвний» – сірий, «поганий» – чорний;
- 2 «безпека» – зелений, «попередження» – жовтий, «заборона, небезпека, агресія, злість» – червоний;
- 3) «революційний» – червоний, «контрреволюційний» – білий;
- 4) «ніжний, слабкий, радісний» – рожевий, «безтурботний» – блакитний.

За відношенням назви кольору до поняття про нього прийнято виділяти два типи лексики на позначення кольорів [2]:

- 1) назви, що позначають конкретну колірну ознаку предмета чи явища об’єктивної дійсності. Це численна група, яка охоплює невмотивовані (білий, зелений, синій, тощо) та вмотивовані з погляду носіїв сучасної мови кольоропозначення (волошковий, срібний, солом’яний тощо); лексеми з колірною семантикою різних граматичних категорій (синій, синь, синьо та ін.); назви,

що вказують на ступінь вияву колірної ознаки (найчорніший, найсвітліший, тощо);

2) назви, що характеризують забарвлення предмета, не вказуючи на конкретний характер кольору. Такі назви посідають окреме місце в семантичній класифікації слів із колірним значенням, оскільки вони чітко не позначають конкретний колір, але дають певну інформацію про забарвлення предмета чи явища, тому їх умовно можна вважати кольороноазвами. Серед них виділяються такі групи:

а) назви, які визначають ступінь насиченості, інтенсивності кольорів, не називаючи конкретної колірної якості: *ясний, світлий, темний, блідий*;

б) назви, що вказують на спосіб поєднання кількох невизначених кольорів у певній формі;

в) назви для неозначеного кольору, які вказують на загальне забарвлення реалій, не визначаючи його конкретного характеру: *кольоровий, барвити, рясніти, барвистий, замузаний*;

г) назви, що виражають відтінки певного забарвлення предметів і явищ природи: *яскравий, чистий*;

ґ) назви, які вказують на загальний характер забарвлення реалії, зумовлений дією сонця, вітру тощо: *смаглий*.

До лексико-семантичної групи назв кольорів належать і загальні назви цієї категорії слів, які позначають сукупну колірну ознаку: *колір, фарба, барва, краска* [2, с. 97 – 100].

Досліджуючи колористичну лексику, І. Масюк поділяє її на дві категорії [2]:

1. Ахроматичні кольоропозначення – ті, які відрізняються один від одного тільки світлістю. До ахроматичних кольорів належать білий, чорний і всі проміжні між ними сірі кольори.

2. Хроматичні кольоропозначення – це ті кольори та їх відтінки, які ми розрізняємо в спектрі (червоний, жовтогарячий, жовтий, зелений, блакитний, синій, фіолетовий).

Відомо, що лексика на позначення кольорів виражена прикметниками в будь-якій мові, наприклад: *black – чорний, white – білий, red – червоний, рудий, blue – синій, green – зелений, yellow – жовтий, orange – помаранчевий, grey (gray) – сірий, сивий, brown – коричневий, pink – рожевий, purple (violet) – фіолетовий*, тощо.

Проте, в англійській мові існує й інша лексика на позначення кольорів, а саме:

1) сполучення прикметників зі значенням інтенсивності кольору: *bright yellow, dark blue; dark grey, pale green / блідо-блакитний, брудно-сірий, матово-білий, мутно-зелений, темно-синій, яскраво-жовтий*;

2) сполучення двох або трьох кольорів, що реалізують порівняльно-конкретизуюче значення: *black-grey, green-white, green-blue, pink-grey, reddishbrown / багряно-жовто-чорний, зелено-синій, синяво-блідий червонувато-коричневий, вогненно-жовтий, вогненно-червоний, чорно-сірий*;

3) сполучення комбінованого характеру, що містять колірний компонент і компонент, що передає емоційно-естетичну оцінку: *grey-looking / запалено-червоний*;

4) сполучення, що включають кольоролексеми і найменування предметів або конкретних реалій, які імпліцитно виражають або не виражають колірне значення. Такі лексичні одиниці виключно широко представлені в англійській мові, найбільш повно відображають її національну специфіку і є яскравою відмінною рисою кольорової палітри оригінального тексту авторів англійських текстів. Даний тип складних кольоропозначення включає наступні предметні компоненти:

– назви природних реалій – *bluish-ash-smeared, jet-black, mud-coloured, sun-fired, soot-coloured, yellow-flamecoloured*;

– назви мінералів / металів – *blue-steel, charcoal, cream-tile, cream-tiled, green-metal*;

– соматизми – *blood-ruby, blue-jowled, zinc-oxide-faced*;

– назви представників фауни – *blackbeetle-coloured*;

– назви предметів побуту / інтер'єру – *gold-mesh, greenlidded*;

– найменування продуктів харчування – *lime-green, milk-white*.

Подібного роду «об'єктні» найменування кольору, співвіднесені в плані колірної ознаки з «еталонним» предметом, відіграють істотну роль у створенні образного ландшафту тексту.

Отже, що концепт КОЛІР відіграє важливу роль у кожній лінгвокультурі. Так, за допомогою символіки кольорів, репрезентуються культурні особливості народів, світосприйняття певних національностей.

Розглянемо лінгвістичне наповнення концепту КОЛІР в англійській лінгвокультурі. Так, концепт КОЛІР в англійській лінгвокультурі представлено такими лексемами:

1. Лексичні одиниці на позначення власне кольорів, кольорових гам:

А) Базові кольори: *grey, black, white, blue, red, green, brown, orange, green*:

– *A person with the condition isn't able to see any colour at all. Instead, everything they see appears in shades of grey which range from black to white* [4].

– They may find it difficult to tell the difference between **reds, greens, browns and oranges** [4].

– They may also mix up **blues and purples** [4].

– These are sensitive to **red, green or blue light** [4].

Б) Поєднання кольорів:

– The majority of people with colour vision problems have something called **red-green colour blindness** [4].

– Charlie Ross is joined by experts John Cameron and Tim Weeks at an antiques fair at the Kent County Showground, where **the red-blue teams** can spend up to £300 on three items which they hope will make a profit at auction [4].

В) Відтінки кольорів:

– "We initially thought he was **an apricot colour** but that was urine – he's fluffy white." [4]

– Call ducks come in a range of colours and the three females who have turned up are all **a distinct apricot colour**, which makes the Scottish SPCA think they could be from the same family [4].

– Like pre-existing blue-screen techniques it involves filming a scene against an aquamarine **blue-coloured background** [4].

– Nevertheless, inspired by the fossil's **bone colour** the scientists have named their new genus *Albicetus* meaning "white whale", or more affectionately, *Moby Dick*.

– Red-breasted geese are colourful birds with art-deco markings of **brick-red, black and white** [4].

– David Attenborough presents the story of the Glossy Ibis. If, from a distance, you see what appears to be a stout-looking curlew with **bronze-coloured highlights**, it's probably a glossy ibis [4].

2. Прикметники, що визначають колір (інтенсивність, глибину, тощо):

– Bob Ross paints a beautiful **monochromatic scene** with delicate leafless trees and a rich grassy meadow cuddling a sweet cottage [4].

– The colour of the carpet was at the centre of a long-running battle between the club and its landlords, the London Legacy Development Corporation, with the latter preferring a more **neutral colour** [4].

– West Ham United are to finally get a **claret-coloured pitch surround** at the London Stadium [4].

– "London Stadium is globally recognised as the home of West Ham United, and therefore it is only right that our **traditional club colours** are in prominent and key areas of the playing arena," Brady added [4].

– Laurence Llewelyn-Bowen's **Primary Colours** [4].

– It is in many respects a restrained film, from its **sombre colour palette** to Maud's introverted personality [4].

– Her early photographs experimented with a variety of techniques, including using infrared film, petroleum jelly on the lens and lighting to create distortions and **saturated colour** [4].

Таким чином, в англomовній лінгвокультурі, концепт КОЛПР включає в себе:

1. лексичні одиниці на позначення власне кольорів, кольорових гам:

а) базові кольори; б) поєднання кольорів; в) відтінки кольорів;

2. прикметники, що визначають колір (інтенсивність, глибину, тощо). Діаграму статистичного розподілу лексичних одиниць за типами кольорів наведено в Додатку. Отже, було з'ясовано, що базові кольори було застосовано в 10% проаналізованих прикладів, поєднання кольорів в 7% прикладів, відтінки кольорів – в 31% прикладів. Найбільш вживаними є прикметники, що визначають колір, їх було застосовано в 52% прикладів.

Розглянемо також і особливості лінгвістичного наповнення концепту «КОЛПР» в українській лінгвокультурі. Як і в англійській мові, можна виокремити такі лексичні одиниці, як:

1. Лексичні одиниці на позначення власне кольорів, кольорових гам:

А) Базові кольори: *червоний, помаранчевий, жовтий, зелений, блакитний, синій, фіолетовий, чорний*:

– Міністерство охорони здоров'я (МОЗ) оновило розподіл на карантинні зони. До **помаранчевої** зони епідеміологічної небезпеки віднесено 17 регіонів [1].

– Як передає Укрінформ із посиланням на BBC, на зображенні друкарської машинки з'явилася **червона** пляма із написом «Team Robbo» («Команда Роббо») під нею [1].

– Як повідомляв Укрінформ, у понеділок в Китаї оголосили **жовтий** рівень небезпеки через найбільшу піщану бурю за останнє десятиліття, що бушує у північній частині країни [1].

– «Бабусин» продукт виготовляють уже п'ять видів: традиційну, з сушеними **білими** грибами, з пармезаном, з **блакитним** сиром і з перцем чилі [1].

– Про це повідомили керівники РКР під час дискусії на тему "Зелений лад на польській залізниці", що відбулася нещодавно у Варшаві, повідомляє Укрінформ з посиланням на PAP [1].

– Ми маємо діяти так, що всі провінції на карті були зображені **синім** (найнижчий рівень епідризику – ред.)», – сказав міністр [1].

– На Чернігівщині вивели оригінальну картоплю з **фіолетовим та червоним** м'якушем [1].

Б) Поєднання кольорів:

– Під час маніфестацій учасники традиційно використовують прапори країн, яким симпатизує президент Болсонаро, зокрема США, Ізраїлю, Іспанії та **синьо-жовто-зелений** прапор самої Бразилії [1].

– Бо просто міграція чи броунівський рух – у межах умовно майданних партій чи партій **біло-синіх** – не дивина [1].

– А в нього у біографії є такі переходи: на виборах-2006 року його обрали міським головою Нової Каховки від «Нашої України», але переобрався далі він на цю посаду вже як самовисуванець, хоча й був членом «Партії регіонів» і брав участь у партійних заходах «**біло-блакитних**» [1].

В) Відтінки кольорів:

– Кузов автомобіля пофарбовано в **кремовий колір**, а салон машини обшитий коричневою шкірою", – зазначає видання [1].

– Навіть перший берет радянських десантників, введений 1967 року, мав **малиновий колір** [1].

– Військовослужбовці Президентського полку вже традиційно для нашого війська використовують берети **пурпурного кольору** [1].

2. Прикметники, що визначають колір (інтенсивність, глибину, тощо):

– І якими б не були в подальшому розповіді про **берет кольору неба**, цей ганебний вчинок радянського керівництва не можна забувати», – зазначив Непота. Країни, в яких морська піхота виконує функцію частин охорони або берегової оборони – мають берети загальнофлотського **темно-синього кольору** [1].

– А ті країни, де морська піхота – це елітні підрозділи, спрямовані на виконання спеціальних завдань, мають берети **темно-зеленого кольору** [1].

– Саме з цієї причини українські морські піхотинці й отримали берети **синьо-зеленого кольору**, – зазначив Непота [1].

Висновки з даного дослідження і перспективи подальших розвідок у даному напрямку. Таким чином, як і в англomовній лінгвокультурі, в українській лінгвокультурі, концепт КОЛІР включає в себе: 1. лексичні одиниці на позначення власне кольорів, кольорових гам: а) базові кольори; б) поєднання кольорів; в) відтінки кольорів; 2. прикметники, що визначають колір (інтенсивність, глибину, тощо). Перспективі подальших розвідок обумовлені можливістю дослідження втілення символізму в англomовній та українській культурі.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Канал UA.24. URL: <https://24tv.ua/>
2. Критенко А. П. Семантична структура назв кольорів в українській мові. *Мовознавство*, 1967. № 4. С. 97–112.
3. Масюк І. Експресивно-виражальні можливості кольористичної лексики на прикладі творчості М. Коцюбинського. URL: https://eprints.oa.edu.ua/1297/1/Masjuk_110412.pdf
4. BBC. News. URL: <https://www.bbc.co.uk/>
5. Inshakov A. Basic principles of color vocabulary research in linguistics. URL: <http://scaspee.com/all-materials/inshakov-a-basic-principles-of-color-vocabulary-research-in-linguistics>